

Begravelsesskikke paa Hedeboegnen omkring Midten af forrige Aarhundrede.

Af forhv. Gaardejer Ole Hansen, Havdrup.

Da der ikke er saa faa Omstændigheder forbundet saavel med vor Indgang som med vor Udgang af denne Verden, har de maattet give Anledning til forskellige Opfattelser og Skikke. Naar et Menneske var død, blev en Pige sendt ud for at bede Byens Koner komme for at klæde Liget, og denne Bedepige havde altid en hvid Kæp i Haanden (Barken var nemlig aftaget); det samme gentog sig, naar Liget blev lagt i Kiste.

Det var en gammel Skik, at Børnene, naar de forlod Hjemmet for selv at sætte Bo, da ogsaa fik det saakaldte Jordtøj med, som Liget altsaa blev klædt i. Det blev som oftest brugt at lægge et Kors af to Rughalmstraa paa Brystet af Liget samt en oplukket Saks; saa var der »Staal« paa Liget.

Der blev saa udsendt en Bedemand, endog temmelig langt bort, idet man sjældent skrev Breve; skulde han langt ud, red han paa en Hest. Bedemanden havde som oftest høj Hat paa Hovedet. Indbydelsen lød saaledes: Jeg har en meget flittig Hilsen fra Gaardmand N. N. og hans Kone i N. N. By til Fader og Moder i Huset samt Sønner og Døtre, om I ville møde hos dem N. N. Dag Formiddag Kl. 10 og spise Frokost og følge deres salig af-

døde Bedstefader til sit sidste Sovekammer og Hvilested, høre paa en Tale og derefter følge med hjem og spise til Middag og blive der en Time eller to, eller ligesom jer gode Vilje tilsiger jer, og saa lover de igen at tjene Eder, paa hvad Maade de bedst kan.

Til Begravelse saavel som til andre Forsamlinger, som Bryllup og Barselgilde, sendte de indbudte Fødevarer, i Reglen en lille Bøtte Smør og en Flaske Fløde eller en Krukke med sød Mælk, da den staaende Ret i hin Tid saa godt som altid var Risengrød og Klipfisk; til denne blev der skænket Brændevin, idet man til Grund herfor fremførte, at Fisken var vant til at svømme.

Før Kirketid samledes Folk saa i Begravelseshuset, hvor der blev opvartet med kold Mad, hvorefter man fulgte Liget til Kirken og hørte paa Ligtalen. Naar Liget saa var nedsænket i Graven, tog Følget fat paa at jorde; heri deltog alle Byens Folk, men ikke de fremmede. Naar det var ved Vintertid med Frøst og Sne eller i Regnvej, kunde det være et meget ubehageligt Arbejde. Efter at Graven var fuldt tilkastet, brugtes dengang, og forøvrigt ogsaa endnu, at de, der deltog i at jorde, stillede sig op rundt om Graven og samtidig lod Spader og Skovle falde ned mod Graven.

Efter Hjemkomsten fra Kirken fik man saa Risengrød og Klipfisk og bagefter Kaffe, hvorefter Folk gik ud for at rette Benene og se paa Omgivelserne. Imens blev der taget af Bordene, og naar Gæsterne saa atter kom ind i Stuerne, blev der taget fat paa Kortene; Brændevinsflasken og Ølkruset stod som oftest paa hvert Bord for at være tilrede, naar de spillende trængte til en lille Forfriskning. Man blev der i Reglen til lidt ud paa Aftenen; men inden Folk tog hjem, fik de »Kvældsnaðver«. Saa sagde man Farvel til Familien, og var det en større Begravelse, fik man Indbydelse til at komme igen næste Dag, der gik omtrent som første Dag. Var Byen ikke altfor stor, blev alle, baade i Gaarde og Huse, indbudte; man betragtede ogsaa en Begravelse som en Adspredelse i det daglige Livs Trædemølle.

Byens unge Karle blev indbudte til at besørge Klokke-

ringningen; de mødte temmelig tidligt paa Formiddagen, og efter at de havde spist, begav de sig til Kirken for at begynde Klokkeringningen. De blev rigeligt forsynet med en god Madkurv samt Øl og Brændevin. Var Begravelsen i en anden By end Kirkebyen, aflagde denne Bys Karle Besøg i Klokketaarnet, trak et lille Pust i Klokken og blev herfor trakterede med Mad, Øl og Brændevin.

Der herskede den smukke Skik, at til hver Gaard og Hus i Byen samt til Slægtninge i nærmeste Byer blev der af Piger baaret Mad, nemlig Risengrød og Klipfisk, for at de, der var hjemme, ogsaa kunde faa deres Andel. Paa Begravelsesdagen mødte ogsaa Betlere, som ligeledes fik deres Part af Risengrød og Klipfisk.

Nogle Steder brugte man, at der fra Prædikestolen af Præsten blev oplæst et saakaldet Testamente; det var i Reglen forfattet af Læreren eller »Degnen«, som man sagde, og flere var Mestre i at skrive et saadant Testamente. Det indeholdt selvfølgelig en Levnedsbetegnelse af den afdøde; men da de fleste Bønder dengang, saavel Mænd som Kvinder, havde levet et stille, ubemærket Liv uden større Omvekslinger, kunde det være temmelig vanskeligt at skrive en længere Levnedstegnelse, men saa blev den fyldt med nogle gudelige Betragtninger og Begivenhederne i den afdødes Liv skildret meget omstændeligt og med mange Ord. Et saadant Testamente kunde have denne Overskrift: Testamente over vor velagtede Medbroder, nu salig afdøde Gaardmand N. N.

Indtil omtr. 1850 brugte man at bære Ligene paa en lang Ligbaare, som fire Mand bar paa Skuldrene; min Fader havde som ung Karl været med til at bære Lig paa denne Maade. Dette var vistnok en Skik, som har været brugt langt tilbage i Tiden, ja maaske stammer fra Oldtiden. I Troels Lunds »Dagligt Liv i Norden« findes en Afbildning af en saadan Ligfærd med Ligbaare. I Aarbogen for 1912 omtales, at der ved Karlslunde Kirke fandtes en Ligbør og et Ligklæde, som 1642 var laant ud til Solrød og Jersie. I Leje betaltes $\frac{1}{2}$ Daler. Paa Vaabenhusets Loft i Gadstrup Kirke stod indtil for faa Aar

siden en saadan gammel Ligbaare, men den er nu forsvunden.

For længere Tid tilbage maatte Selvmordere ikke komme ind ad Kirkegaardsporten, men blev løftet ind over Muren, ligesom Liget maatte staa 3 Dage i Graven, før det blev jordet. Naar en Barselkone døde før sin Kirkegang, skal man have brugt at give hende Offerpenge med i Ligkisten.